

Strategie „ja” (po)romantycznego w poezji polskiej XIX-XXI wieku, pod red. Jacka Brzozowskiego i Krystyny Pietrych, cz. 1-2, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2017, ss. 456 i 160

Pierwsza połowa XIX wieku w Polskiej kulturze to okres przełomowy – czas narodzin nowoczesności i formowania (nowej) tożsamości narodowej. Twórczość Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego i ich wybitnego „późnego wnuka” – Cypriana Norwida, była udaną próbą stworzenia nowego języka aksjologicznego: języka odrodzenia i zmartwychwstania, który pozwoliłby Polsce powrócić z historycznych zaświatów. Słusznie jednak uważają redaktorzy pierwszej części omawianej publikacji, że owego języka niepodobna zawęzić tylko do martyrologicznej i mesjanicznej frazy. Stąd potrzeba ponownej lektury romantycznej tradycji i refleksji nad jej współczesną recepcją.

Pierwsza część *Strategii „ja” (po)romantycznego* zbudowana jest z artykułów wybitnych literaturoznawców zajmujących się romantyzmem i jego pograniczem z (po)nowoczesnością. Ukazują oni „długie trwanie” epoki Byrona i Mickiewicza w modernizmie, jej fundacyjny charakter oraz kwestionują hermetyczne definicje, ukazując romantyzm jako pozostającą w ciągłym ruchu konstelację motywów i kontekstów.

Część druga publikacji pod redakcją Jacka Brzozowskiego i Krystyny Pietrych stanowi zapis rozmów (m.in. Anny Czabanowskiej-Wróbel, Barbary Stelmaszczyk, Marii Berkan-Jabłońskiej, Magdaleny Siwiec oraz Tomasz Cieślaka), których pretekstem były prace m.in. Charlesa Taylora (*Źródła podmiotowości. Narodziny tożsamości nowoczesnej*), Meyera Howarda Abramsa (*Zwierciadło i lampa. Romantyczna teoria poezji a tradycja krytycznoliteracka*) czy Ryszarda Nycza (*Język modernizmu*). Niekiedy żarliwe dyskusje prowadzą wspomnianych uczonych ku (re)definicjom nowoczesności, późnej nowoczesności i romantyzmu.

Strategie „ja” (po)romantycznego wpisują się w bardzo aktualną dyskusję nad bogactwem i wielowątkowością paradygmatu romantycznego; są przykładem pracy (co nieczęste w polskiej humanistyce) nowatorskiej, świeżej, jednocześnie przygotowanej na wysokim poziomie merytorycznym i estetycznym (na podkreślenie zasługuje wymakowany graficzny projekt całej publikacji autorstwa Katarzyny Turkowskiej). To pozycja obowiązkowa dla wszystkich badaczy polskiej kultury XIX, XX i XXI wieku.

(MaG)

Krystyna Poklewska, *Obrazki z romantyzmu. Szkice o ludziach, tekstach i podróżach*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, ss. 220

Publikacja Krystyny Poklewskiej – wybitnej znawczynie literatury doby romantyzmu – stanowi wybór tekstów naukowych powstałych w latach 1989–2013, w większości wcześniej publikowanych w czasopismach i monografiach zbiorowych. Teksty badaczki oscylują wokół twórczości Adama Mickiewicza, Seweryna Goszczyńskiego, Aleksandra Fredry, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Juliusza Słowackiego, Walerego Łozińskiego oraz Zofii Romanowiczówny. Interpretacje, studia i szkice pióra Krystyny Poklewskiej cechują się wnikliwością połączoną z lekkością warsztatu, tworząc wielowątkową opowieści o polskim i europejskim romantyzmie oraz o pograniczach epoki Lorda Byrona z epoką Herberta Spencera. Oryginalność sądów badaczki połączona z interpretacyjną wnikliwością zmusza czytelnika do prze wartościowania ugruntowanych literaturoznawczych opinii oraz skłania do ponownej lektury i (re)interpretacji tradycji polskiego romantyzmu.

(MaG)

Anita Jarzyna, *Imaginauci. Pismo wyobraźni w poezji Bolesława Leśmiana, Józefa Czechowicza, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Tadeusza Nowaka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego i Wydawnictwo Universitas, Łódź–Kraków 2017, ss. 366

W książce Anity Jarzyny czytelnik podąża za twórczością Leśmiana, Czechowicza, Baczyńskiego i Nowaka, czytana przez pryzmat wyobraźni i jej funkcji. Autorka swoje rozważania dzieli na cztery części. W pierwszej – *Sto lat wyobraźni* – definiuje wyobraźnię, nawiązując do wcześniejszych interpretacji terminu i ustanawia język, którym będzie się posługiwała, analizując twórczość wybranych poetów oraz kategorię wyobraźni. *Wynurzenia wyobraźni*, stanowiące rozdział drugi tej części książki, kolejno odnoszą się do Leśmiana dającego początki poezji XX-wiecznej; Czechowicza, którego *Kamień* stanowi fundament wyobraźni poetyckiej i determinuje twórczość; Baczyńskiego (reprezentanta pokolenia wojennego) doświadczającego wyobraźni; Nowaka, któremu udało się ocalić własną wyobraźnię. Tu autorka przywołuje również

pokrótce biografie poetów i opinie literaturoznawcze na temat ich kolejnych publikacji. W drugiej części Jarzyna poddaje analizie imiona, które są nośnikami znaczeń w utworach Leśmiana, Czechowicza, Baczyńskiego oraz Nowaka. Autorka przyznaje, że jest to dla niej temat niezwykle interesujący i pragnie, w tej części publikacji, zwrócić uwagę na aspekt antropologiczny nazywania bohaterów i czytania znaczeń poprzez rzeczoność. Część ta jest niezwykle interesująca. Jarzyna analizę rozpoczyna, jak uprzednio, od twórczości Leśmiana i dziewcząt występujących w jego poezji. Poddaje analizie ujęcia bohaterki będących dziewczynami i Dziewczynami oraz tych, którym poeta nadał imiona (Anna, Jadwiga). U Czechowicza zwraca uwagę na grę, w której poeta żongluje imionami osób sobie bliskich, pseudonimami, a także imionami bogów mitologicznych. U Baczyńskiego przybliży czytelnikowi Basię, która w twórczości/dedykacjach pisarza występuje jedynie poprzez imię, bez nazwiska, zawsze zdrobniale. Jednak Baczyński, jak zauważa autorka, często szuka alternatywy dla imienia, sięgając po określenia Żona, Ptaszek. Omawiając zagadnienie w twórczości Nowaka, zwraca uwagę na imiona semickie, które zostały zastąpione obozowymi numerami, ale nie „znikają” w utworach pisarza. Zagadnienie imion w publikacji Anity Jarzyny jest obszerne i wnikliwe, a tym samym niezwykle wartościowe. W trzeciej części książki autorka porusza zagadnienie szczególnie bliskiej jej zainteresowaniom badawczym – kreacji zwierząt. Ostatni segment – *Sekretne stodoły* – to obrazy pohołocaustowe. Twórczość poetów determinuje czas, w jakim tworzyli. Stodoła u Leśmiana ma zupełnie inne konotacje niż w twórczości Nowaka, co nie jest zaskakujące dla czytelnika, a jednak po raz kolejny ukazuje bezsilność człowieka wobec wydarzeń i doświadczeń.

Imaginauci... to książka, która oddaje obraz wyobraźni poetyckiej twórców XX wieku i ich doświadczeń. Autorka sprawnie przedstawia wiele aspektów wpływających na proces tworzenia i nieuniknione czynniki historyczne, które kreują rzeczywistość literacką twórców.

(NP)